

Asia: VN/15078/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta. Oikeusministeriö on arvioinut esitysluonnosta vain siltä osin kuin siinä ehdotetaan, että valtioneuvosto päättäisi erillisellä päätöksellään siitä, miten hyvinvointialueiden tässä esityksessä tarkoitettu varautuminen käytännössä toteutettaisiin julkisuuslaista johtuvista syistä.

Ehdotetun 53 b §:n 1 momentin mukaan valtioneuvoston päätöksessä määriteltäisiin tarkemmin se, miten hyvinvointialueen tulee turvata ja suojata kriittisiä terveydenhuollon toimitiloja, mahdollistaa kriittisten terveydenhuollon toimintojen siirrettävyys niiden suojaamiseksi, ylläpitää normaaliolojen tason ylittäviä ensihoidon resursseja, turvata sosiaali- ja terveysministeriön määrittelemä materiaalsen varautumisen taso lääkkeissä, hoitotarvikkeissa ja lääkinnällisissä laitteissa, varautua sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseen muulla Puolustusvoimien ja sosiaali- ja terveysministeriön välttämättömäksi arvioimalla tavalla, sekä osallistua yhteiseen suunnitteluun, koulutukseen ja harjoitteluun Puolustusvoimien ja liittokunnan kanssa.

Esitysluonnoksen säätämisyjärjestysperusteluissa arvioidaan, että sääntely ei mahdollisesti täytä täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimuksia sillä tavoin kuin lainsäädännöltä yleensä edellytetään. Tällaista ratkaisua ehdotetaan ilmeisesti erityisesti sen vuoksi, että valtioneuvoston päätös on viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain perusteella mahdollista salata toisin kuin laki tai valtioneuvoston asetus. Säätämisyjärjestysperusteluissa todetaan edelleen, että jos terveydenhuollon esityksessä tarkoitettua syystä tehtävää varautumista koskevat tarkemmat tiedot olisivat yleisesti saatavissa, se vaarantaisi varautumistoimenpiteet tai tekisi ne jopa merkityksettömiksi.

Oikeusministeriö toteaa, että säätämisyjärjestelyjen perusteella esityksessä valintaa valtioneuvoston päätöksentekotoimivallasta säätämiseen on ohjannut pelkästään se, että asetuksella tai lailla asiasta säädettäessä tulisi varautumista koskevat tarkemmat tiedot yleisesti saataville. Oikeusministeriö toteaa, että lainsäädännön ja asetuksen ala määräytyvät perustuslain 80 §:ssä säädetyn perusteella, eikä säädöstason tai -instrumentin valintaan tulisi vaikuttaa se, että tiedot tulevat julkisiksi eikä niitä

olisi mahdollista salata. Oikeusministeriö katsoo, että jatkovalmistelussa tulisi ensisijaisesti pyrkiä kehittämään lainsäädännön tasolla säädettävien hyvinvointialueiden velvoitteiden muotoilua. Tältä osin huomio kiinnittyy erityisesti 53 b §:n 1 momentin 4-5 kohtiin.

Lakiehdotuksen 53 b §:n 1 momentin 4 kohdan sisältö materiaalisen varautumisen tasosta näyttäisi säännöksen perusteella määrittyvän sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen perusteella. Jatkovalmistelussa tulisi veloitteen sisältöä kehittää siten, että siinä määriteltäisiin jollakin tavoin materiaaliselta varautumiselta edellytettävää tasoa. Tämän lisäksi voitaisiin säätää siitä, että valtioneuvosto voi päättää kunkin hyvinvointialueen osalta varautumisen tarkemmasta tasosta lääkkeiden, hoitotarvikkeiden ja lääkinnällisten laitteiden osalta.

Lisäksi oikeusministeriö huomauttaa, että perustelujen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö määritteli tarkemman materiaalisen varautumisen tason ja siitä päätettäisiin valtioneuvoston päätöksellä. Pykälässä ja perusteluissa näyttäisi tältä osin olevan ristiriita päätöksentekijän suhteen.

Vastaavasti 1 momentin 5 kohdassa säädetty velvoite jää hyvin avoimeksi ja riippuvaiseksi ilmeisesti täysin siitä, mitä puolustusvoimat ja sosiaali- ja terveysministeriö arvioivat välttämättömäksi. Kohdan perusteltavuutta tulisi arvioida perustuslain 80 §:n valossa, ja pyrkiä säätämään lailla hyvinvointialueilla asetettavista velvoitteista siten, että niiden sisältö määrittyy keskeisiltä osin lainsäädännössä.

Hyvinvointialueelle säädettyjen lakiehdotuksen luonnosta tarkemmin määriteltyjen velvoitteiden lisäksi lailla voitaisiin säätää valtioneuvostolle päätöksentekotoimivaltaa velvoitteiden tarkemman toteuttamisen koordinoinnissa ja siinä, miten tarkempi toteuttamisvelvoite jakautuu eri hyvinvointialueiden kesken. Esitysluonnoksessa ehdotettu säännöksen sanamuoto ja perustelut näyttäisivät johtavan tilanteeseen, jossa pyritään säätämään valtioneuvoston päätöksentekotoimivallasta, jonka olisi käytännössä tarkoitettu olevan lainsäädäntövallan delegointia. Tämä ei ole perustuslain 80 §:n näkökulmasta asianmukaista.

Oikeusministeriö pitää lisäksi aiheellisena korostaa, että säännöskohtaisissa perusteluissa esitetty toteamus siitä, että valtioneuvoston päätös olisi mahdollista salata julkisuuslain perusteella on harhaanjohtava. Julkisuuslain mukaan asiakirjan julkisuutta arvioidaan asiakirjan sisällön perusteella. Päätöksessä olevien tietojen luovuttamista voi rajata sovellettavaksi tulevat julkisuuslain salassapitoperusteet, mutta tämä arvioidaan aina tapauskohtaisesti päätöksen sisällön mukaan. Ne osat päätöksessä, joita salassapitoperuste ei koske, ovat julkisuuslain perusteella lähtökohtaisesti luovutettava.

Oikeusministeriö kiinnittää vielä huomiota lainvalmistelun kuulemisohjeisiin. Esityksen lausuntoaika ajoittuu pääasiassa yleiseen lomakauteen. Kuulemisohjeiden mukaan säädösehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaikaa on aihetta pidentää, jos se muuten ajoittuisi yleiseen lomakauteen. (Säädösvalmistelun kuulemisopas, kohta 1.9)

Oikeusministeriö

Leppävirta Liisa
Oikeusministeriö